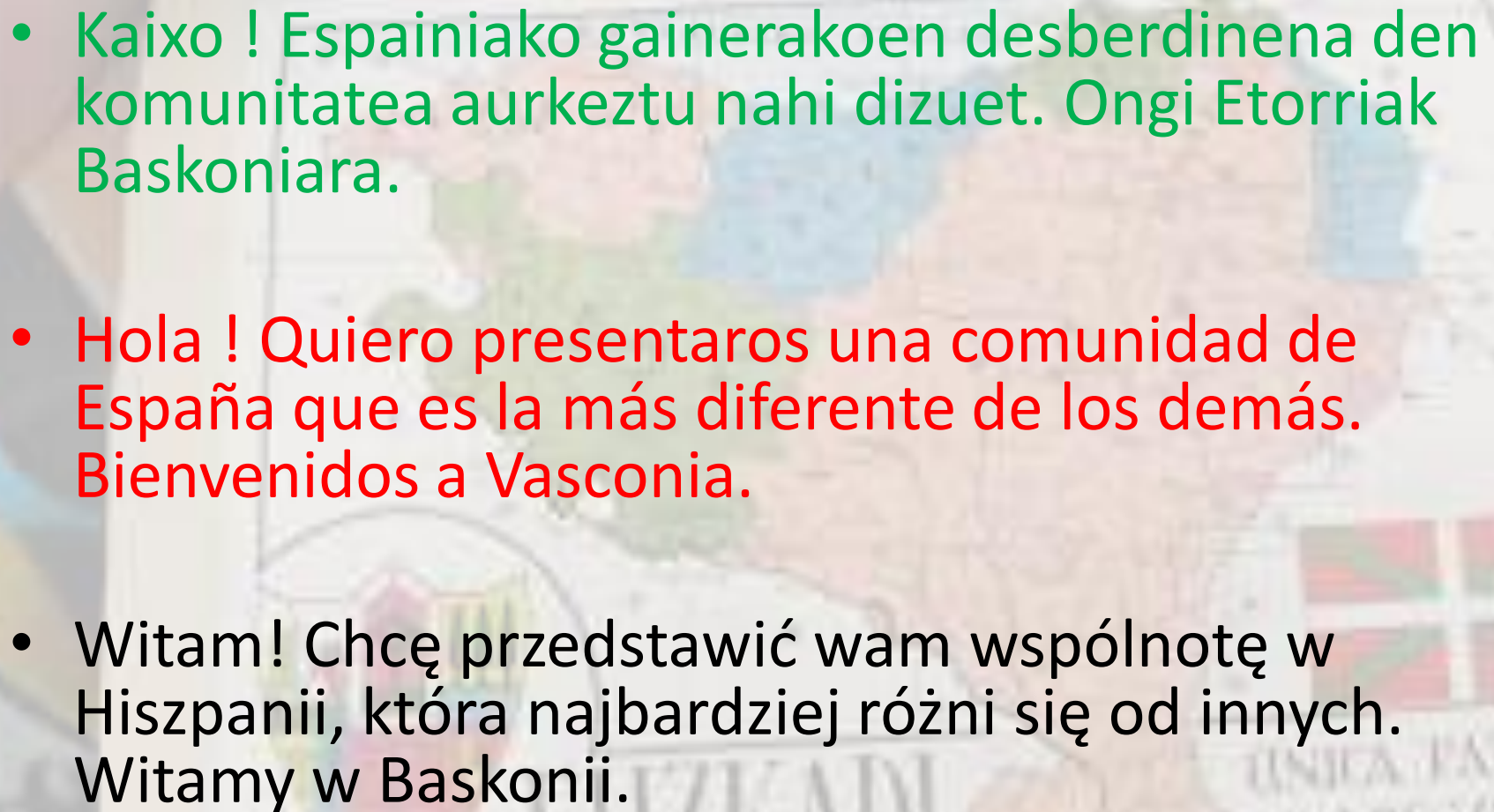

Euskadi

Baskonia od „podszewki”

Bartosz Stula

-
- Kaixo ! Espainiako gainerakoen desberdinenaren den komunitatea aurkeztu nahi dizuet. Ongi Etorriak Baskoniara.
 - Hola ! Quiero presentaros una comunidad de España que es la más diferente de los demás. Bienvenidos a Vasconia.
 - Witam! Chcę przedstawić wam wspólnotę w Hiszpanii, która najbardziej różni się od innych. Witamy w Baskonii.

- **Ikurriña – flaga Kraju Basków**

- W użyciu od 1894 roku, kiedy to stworzyli ją bracia Luisa i Sabino Arana (założyciel Baskijskiej Partii Nacjonalistycznej). Początkowo reprezentowała jedynie prowincję Vizcaya, lecz z czasem uznano ją za flagę całego terytorium Basków.
- Na jednolicie czerwonej fladze widzimy biały krzyż odnoszący się do Boga, oraz zielony ukośny - krzyż św. Andrzeja. Kolor zielony nawiązywał do świętego dębu z Guernica Y Lumo, pod którym to według tradycji władcy przysięgali respektować nadane Baskom przywileje
- W czasie dyktatury generała Francisco Franco zabroniono jej wywieszania, gdyż była uznawana za symbol separatyzmu. Władze hiszpańskie zaakceptowały ją dopiero w 1978.

Podstawowe informacje

- **Baskonia** to kraina historyczna na pograniczu dwóch państw - Hiszpanii i Francji. Jest umiejscowiona nad Zatoką Biskajską, zamieszкана w znacznej części przez Basków. Większość tego terytorium znajduje się po stronie Hiszpańskiej.
- Kraj Basków jest autonomiczną wspólnotą Hiszpanii o terytorium, podobnym pod względem wielkości do stanu Rhode Island i składa się z trzech prowincji: Álava (której stolicą jest Vitoria-Gasteiz), Guipúzcoa (której stolicą jest San Sebastián / Donostia) i Vizcaya (której stolicą jest Bilbao). Społeczność zamieszkująca tą wspólnotę zajmuje się przede wszystkim działalnością przemysłową, rybacką i handlową. Krajobraz tego regionu jest obfity w góry o niskich wysokościach, a także liczne tereny zielone, które mogą się rozwijać dzięki licznym opadom rocznym nawadniającym glebę, oraz wybrzeże morskie liczące 246 km.

Krótką Historia

- Początki Kraju Basków są związane z wybrzeżem Kantabrii oraz terenami położonymi od niej na wschód. Chodzi tu o terytorium rozpościerające się między Asturią a granicą francuską. Kilka lat przed Chrystusem Rzymianie próbowali je opanować, lecz nie obyło się bez trudności, czyli ludność tego **regionu. W szczególności przekonał się o tym** Publiusz Licyniusz Krassus.
- We wczesnym średniowieczu powstało **Księstwo Gaskonii, zwane też przez Basków Królestwem Waskonii**. Po wielu latach Baskowie pokonali francuskie wojska na terytorium Euskadii.
- W XIX wieku po wojnach karlistowskich, **Sabino Arana zakłada Baskijską Partię Narodową**.

- Wiek XX upłynął pod znakiem nacjonalistycznych ambicji tego regionu, które nasiliły się **po 1939 r.** – objęciu władzy dyktatorskiej w Hiszpanii przez generała Francisco Franco, który tłumił wszelkie przejawy niezależności Basków.
- W historii Kraju Basków ważna jest też data **1937.**, kiedy w czasie hiszpańskiej wojny domowej Adolf Hitler, na prośbę „generalissimo” Francisco Franco, zbombardował miasto **Guernika**, zabijając tysiące mieszkańców miasta. Po wojnie domowej prawie ćwierć miliona Basków wyemigrowało do Francji i Ameryki Południowej.
- Od tego czasu do dziś w Kraju Basków zaszło wiele zmian, Bilbao stało się kosmopolitycznym miastem, podobnie San Sebastián. Baskonia nie jest już tylko dobrze uprzemysłowionym regionem, ale też i prężnie rozwijającym się ośrodkiem kulturalnym i turystycznym.

Język

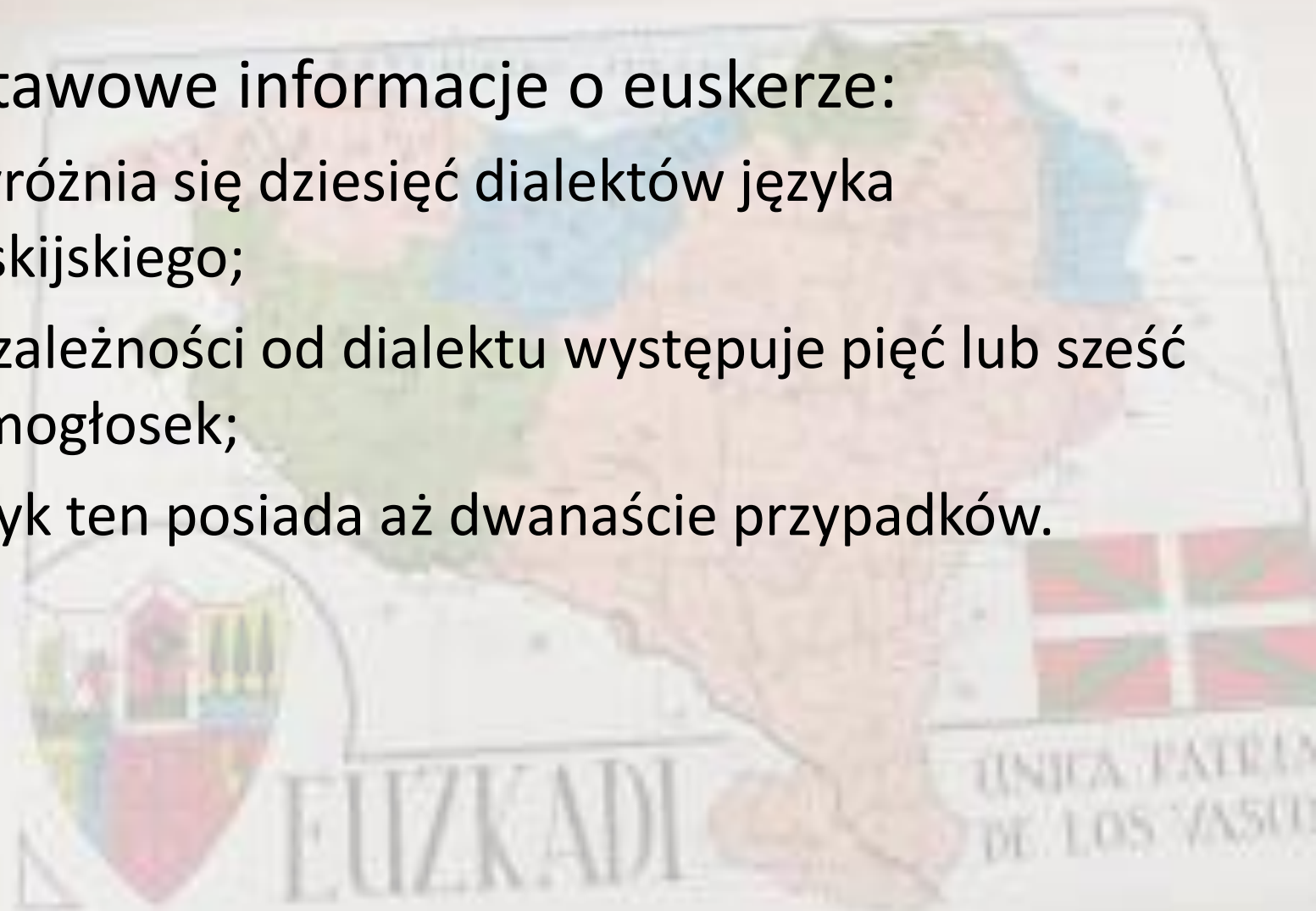
- **Euskera, język Basków**, jest najstarszym żywym językiem w Europie. Jego pochodzenie nie jest znane, a swoją morfologią nie wpisuje się w żadną znaną rodzinę językową. **Uznani na świecie lingwiści i historycy bronią przekonania, że Euskera może być bezpośrednim spadkobiercą języka, którym 15 000 lat temu mówili mieszkańcy jaskiń Altamira, Ekain lub Lascaux.** Jego dzieje sięgają przynajmniej czasów neolitu, chociaż istnieją pewne dowody, które skłaniają nas do przypuszczenia, że pochodzenie Euskery sięga jeszcze wcześniej.
- Według badania przedstawionego na początku 2017 r. przewiduje się, że najbliższych latach w Kraju Basków połowa populacji będzie posługiwała się językiem baskijskim (**59,5%**). Chociaż wielu **Basków woli mówić po baskijsku codziennie, wszyscy są dwujęzyczni** i doskonale mówią po hiszpańsku (lub po francusku).
- Pierwszą drukowaną książkę w języku baskijskim wydano w **1545 roku**. W Hiszpanii we wspólnocie autonomicznej Kraju Basków euskera obok hiszpańskiego jest uznawana obecnie za język oficjalny (choć nie zawsze tak było). Po stronie francuskiej Baskowie nie mają jednak takiego przywileju). **El Instituto de Euskera reguluje zasady użycia tego języka.**

- Podstawowe informacje o euskerze:

- Wyróżnia się dziesięć dialektów języka baskijskiego;

- W zależności od dialektu występuje pięć lub sześć samogłosek;

- Język ten posiada aż dwanaście przypadków.

• Przykładowe zwroty w euskerze.

OTATARIAN ELKAR EZAGUTZEN

Vamos a empezar por conocer algunas palabras que te servirán para saludar, para despedir, y para responder en diferentes situaciones. También verás algunas estructuras sencillas para presentarte. Probablemente, ya los habrás escuchado, pero, en cualquier caso, te animamos a que realices las siguientes tareas. ¡Adelante!

AGURRAK

Todos los días nos encontramos en situaciones en las que saludamos y nos despedimos.

1 Escucha las conversaciones, y fíjate en las palabras que están señaladas. Entzun elkarrizketak, eta erreparatu markatuta dauden hitzei.

—Egun on.
—Baita zuri ere. Nor zara zu?
—Arantxa Martinez naiz.
—Itxaron hor, mesedez.
—Eskerrik asko.

—Epa, Iker, aspaldiko!
—Kaixo, Nagore! Zer moduz?
—Ondo, eskerrik asko. Eta zu?
—Oso ondo.

—Agur, Mario.
—Adio, Mila. Bihar arte.

—Eguerdia on. Iñigo Urrutia naiz.
—Hori da zuen mahaia.
—Mila esker.
—Ez horregatik.

HASIERAKO AGURRAK, AMAIERAKO AGURRAK ETA ERANTZUNAK SALUDOS, DESPEDIDAS Y RESPUESTAS

Aspaldiko!
¡Cuánto tiempo sin verte!
Kaixo!/Epa!
¡Hola!
Zer moduz?
¿Qué tal?
Egun on
Buenos días
Eguerdia on
Fórmula de saludo al mediodía
Arratsalde on
Buenas tardes
Gabon
Buenas noches

Adio/Agur
Adiós
Bihar arte
Hasta mañana
Gero arte
Hasta luego

Baita zuri ere
Igualmente
(Ondo), eskerrik asko
(Bien), gracias
Mila esker
Gracias
Ez horregatik
De nada

Sport

- **Oczywiście jak każdy region Hiszpanii, taki i Kraj Basków ma swoją „reprezentację w La Liga”. Athletic Bilbao – bo tak nazywa się klub z Baskonii, jest uważany za coś więcej niż klub piłkarski, bowiem jest czymś co łączy wspólnotę wszystkich Basków, a przede wszystkim tych, którzy zamieszkują prowincję Bizkaia. Klub ten jest też jedną z czterech drużyn państwowych, która nie jest korporacją sportową, więc prawa do własności zespołu spoczywa ją tylko w rękach jego członków.**
- Drużyna czerwono-białych (bowiem takie są ich kolory) jest uważana za jeden z najstarszych klubów piłkarskich w Hiszpanii. Osiedlający się w Baskonii Brytyjczycy, oraz młodzi Baskowie zapoczątkowali ruch, który z czasem przerodził się w klub sportowy. Za datę utworzenia tego klubu uznaje się rok 1898 roku.
- Athletic Bilbao jako jedyny klub sportowy wraz z Realem Madryt i FC Barceloną nigdy nie odpadł z grupy najlepszych drużyn, które obecnie formują La Liga - najwyższą klasą męskich rozgrywek futbolowych. W swojej, ponad stuletniej historii klub zdobył 8 tytułów ligowych i 24 razy Puchar Króla. Brał także udział w wielu finałach rozgrywek na szczeblu europejskim.
- Ponadto w Athleticu grają przede wszystkim tylko Baskowie, lub piłkarze, którzy w pewien sposób dorastali w Kraju Basków. Wśród nich możemy wymienić: .

Po prawej
fotografia z
pierwszego meczu
Athletic Bilbao

1983 – pierwszy triumfalny
przeływ drużyny na barce
przez „rzekę” w środku
miasta Bilbao po uzyskaniu
tytułu mistrza Hiszpanii. *La
Gabarra por la ría de
Bilbao*

- *San Mamés*

- Po upływie 100 lat, w 2013 roku na tym samym boisku na którym Athletic rozpoczął swoją działalność, klub zdecydował się wybudować zupełnie nowy obiekt. San Mamés obecnie jest nie tylko stadionem, ale jak większość tego typu obiektów – muzeum drużyny. Łączna liczba miejsc: 53 289.

- Link do zobaczenia San Mamés: https://www.youtube.com/watch?v=Dbu0dm5qi_I
- *Ciekawostka: Obok stadionu, w zielonym budynku znajduje się Wydział Inżynierii Uniwersytetu Kraju Basków. W dni kiedy odbywają się mecze, studenci mają skrócone zajęcia, bowiem hałas związany z przygotowaniem do meczu utrudnia naukę. Jak widać Bilbao to bardzo mocno zurbanizowane miasto i każdy skrawek jest zagospodarowany, więc obecność budynku uniwersytetu obok stadionu nie jest niczym dziwnym.

Kultura

- Jedną z głównych cech kultury baskijskiej jest obecność kultury współczesnej, której symbol z całą pewnością stanowi **Muzeum Guggenheima**.
- **Muzeum to powstało przy udziale Fundacji Guggenheim i zostało otwarte w 1997 r. Rocznie muzeum odwiedza średnio ponad milion turystów rocznie, co stanowi ważny wpływ w gospodarce tego regionu.**
- **Najbardziej uderzającą cechą muzeum jest innowacyjny budynek, składający się z krzywych i poskręconych kształtów, pokrytych wapieniem, szklanymi zasłonami i tytanowymi płytami. Ma łączną powierzchnię 24 000 m², z czego 10 540 m² jest zarezerwowane na wystawy, rozmieszczone w 19 galeriach.**

- Kulinarną wizytówką tego regionu są tzw. **pintxos**. Nazywa się tak małe kromki chleba*, na których umieszcza się niewielką porcję jedzenia. Nazwa wywodzi się od tego, że jedzenie przymocowane jest do chleba wykałaczką (choć nie jest to obowiązkowe).

- * czasem są to małe kanapeczki w kształcie bułki

- **Lauburu to symbol Kraju Basków, który jest obecnie praktycznie wszędzie w tamtym regionie.** Przedstawia on krzyż o zaokrąglonych i skrzyżowanych ramionach lub jak mówią inne interpretacje: koniczynę lub cztery krople wody. Ten sam symbol wykorzystywany był także przez Celtów, Germanów i Wizygotów.
- Lauburu w rozbudowanej mitologii Basków symbolizował słońce poruszające się po nieboskłonie, a prezentowany na amuletach miał moc odpędzania złych mocy i sprowadzania szczęścia.

- We wrzesień w San Sebastián ma miejsce ważne wydarzenie. Wtedy odbywa się tutaj **Międzynarodowy Festiwal Filmowy**, który przyciąga największe gwiazdy dużego ekranu. Główną nagrodą wręczaną na festiwalu jest **Złota Muszla**.

- Więcej o Baskach możemy dowiedzieć się poprzez oglądanie lokalnych filmów. Jednym z nich jest *Hiszpański temperament* (istnieje też inny tytuł: *Jak zostać Baskiem*), który odkrywa przed nami liczne stereotypy dotyczące tej krainy oraz ludzi ją zamieszkujących.

- **Aste Nagusia** (po polsku Wielki Tydzień) to główny festiwal w Bilbao, obchodzony corocznie przez 9 dni, począwszy od pierwszej soboty po 15 sierpnia, czyli po święcie Wniebowzięcia Matki Bożej. Jest to święto całej baskijskiej społeczności.
- Charakterystycznym symbolem tego święta są niebieskie chusty.

Baskowie

- **Baskowie to europejska grupa etniczna**, którą charakteryzuje wspólny język, pochodzenie i kultura. Pochodzenie Basków nie jest do końca znane, niemniej według najnowszych badań dzisiejsi Baskowie mają wiele wspólnego z mieszkańcami terytorium Akwitanii. Najprawdopodobniej wywodzą się od ludności, która zamieszkiwała znaczną część Europy **przed przybyciem Indoeuropejczyków** (II tysiąclecie p.n.e.).
- Szacuje się, że obecnie żyje około 10 milionów Basków, z czego oczywiście najwięcej w swojej ojczyźnie – Kraju Basków znajdującej się w Hiszpanii (2,3 miliona), w przybliżeniu 285 tysięcy we francuskiej części Baskonii, zaś pozostała część na emigracji, a przede wszystkim w Ameryce Łacińskiej (głównie w **Buenos Aires** w Argentynie).
- Co ciekawe Baskowie cechują się najczęstszym występowaniem **grupy krwi 0**.

- Znane osoby pochodzenia baskijskiego:

Maksyma,
urodzona
jako *Máxima
Zorreguieta
Cerruti* -
Argentyńska
pochodzenia
baskijskiego,
żona
króla Niderland
ów -Wilhelma
Aleksandra.

Simón Bolívar, *El Libertador* –
latynoski
przywódca walk o
wyzwolenie Ameryk
i Południowej spod
władzy Hiszpanów.
Posiadał korzenie
baskijskie.

**Ernesto
Guevara**, znany
też jako **Che** -
latynoski
rewolucjonista,
pisarz i lekarz,
pochodzenia
baskijskiego,
urodzony w
Argentynie.
Jeden z
głównych
uczestników
rewolucji
kubańskiej.

**Eva „Evita”
Perón**,
urodzona
jako *María
Eva Duarte
de Perón* –
argentyńska
działaczka
społeczna
pochodzenia
baskijskiego,
żona prezyde
nta Argentyn
y Juana
Peróna.

Ignacy Loyola, święty katolicki pochodzący z XVI wieku. Założyciel zakonu jezuitów, którego dewizą była łacińska sentencja *Ad maiorem Dei gloriam* (*Ku większej chwale Boga*). Baskijskie imię Iñigo, nadane na cześć św. Iñigo z Oña, zmieniło się przez lata w wersję Ignacio. Z kolei oryginalna baskijska forma to Eneko.

Manuel de Irujo Ollo – baskijski polityk z XX wieku. Z wykształcenia prawnik, który został przywódcą Baskijskiej Partii Nationalistycznej podczas Drugiej Republiki Hiszpańskiej. Był liberalnym demokratą z mocnym przywiązaniem do tradycji chrześcijańskich. Podczas hiszpańskiej wojny domowej (1936–39) próbował osiągnąć porozumienie między rebeliantami a rządem w Madrycie. Po klęsce republikanów udał się na wygnanie. Wrócił do kraju w 1977 r. i został wybrany do Senatu.

Znane miejsca

San Sebastián to miasto położone na wybrzeżu Zatoki Biskajskiej, 20 km od granicy z Francją. Znane przede wszystkim z drogich i luksusowych kurortów, które stanowiły atrakcję dla znanych polityków z okresu dyktatury.

Jedną z najpiękniejszych tras w Kraju Basków jest tzw. *La ruta del Flysch*. Trasa biegnie przez nierówne wybrzeże, rozpościerające się od Zumaia do Deba. Pokonać ją można na piechotę lub łodzią. Cechą charakterystyczną są klif zbudowane z zespołu skał terygenicnych cechujący się wielokrotną cyklicznością, prezentujący nam historię skorupy naszej planety.

Bilbao to największe miasto w Kraju Basków. stolica Bizkaia . Liczy około 346 843 według danych z 2019 roku. Wraz z przybocznymi miastami tworzy teren metropolitalny, który posiada ponad 1 000 000 mieszkańców. Najbardziej rozpoznawalną atrakcją tego miasta jest Muzeum Guggenheima, które całkowicie odmieniło oblicze tej części Hiszpanii. Bilbao też ośrodek przemysłowy, kulturalny oraz naukowy.

San Juan de Gaztelugatxe - (w baskijskim *gatzelugatxe* oznacza niedostępny) to skalista wyspa położona na północ od Bilbao, w Zatoce Baskijskiej, połączona z lądem za pomocą kamiennego mostu liczącego około 230 schodów, ozdobionych małymi stacjami Drogi Krzyżowej. Na szczycie wyspy znajduje się średniowieczna kaplica św. Jana Chrzciciela. Wyspa ta została wykorzystana jako plener do kręcenia kilku scen dla serialu *Gra o Tron*.

Vitoria (w języku baskijskim Gasteiz, oficjalnie **Vitoria-Gasteiz**) to oficjalna stolica Kraju Basków, gdzie znajduje się Parlament i rządu wspólnoty autonomicznej Kraj Basków. Jedno z najbardziej ekologicznych miast w Europie.

- Bere arretagatik eskerrik asko!
- Gracias por su atención!
- Dziękuję państwu za uwagę!

Wybrana bibliografia

- *Arian A1.1: Euskara Ikasteko Metodoa*, wyd. Eukar, Bilbao 2013.
- *Baskowie-Euskaldunowie*, [w:] Jorge Ruiz Lardizabal, *Mity, wierzenia i obyczaje Basków*, Poznań 2018.
- *Historia del Athletic Club*. José Mari Múgica, Paco Crespo y Juanjo Baños. Ed. Athletic Club de Bilbao (1985).
- *Historia y estadística del fútbol español*. Vicente Martínez Calatrava. Fundación Zerumuga (2002).
- Rubio Pobes C., *La primera bandera de Euskal-Erria*, „Sancho el sabio: Revista de cultura e investigación vasca”, 2004, nr 20.
- www.elmundodeportivo.es/hemeroteca Diario deportivo.
- www.athletic-club.net (Web oficial).
- <https://www.sansebastianfestival.com/>
- <https://hispanico.pl/kraj-baskow/>
- <https://www.ehu.es/es/web/basque-culture/about-the-basque-country>
- <https://www.guggenheim-bilbao.eus/>